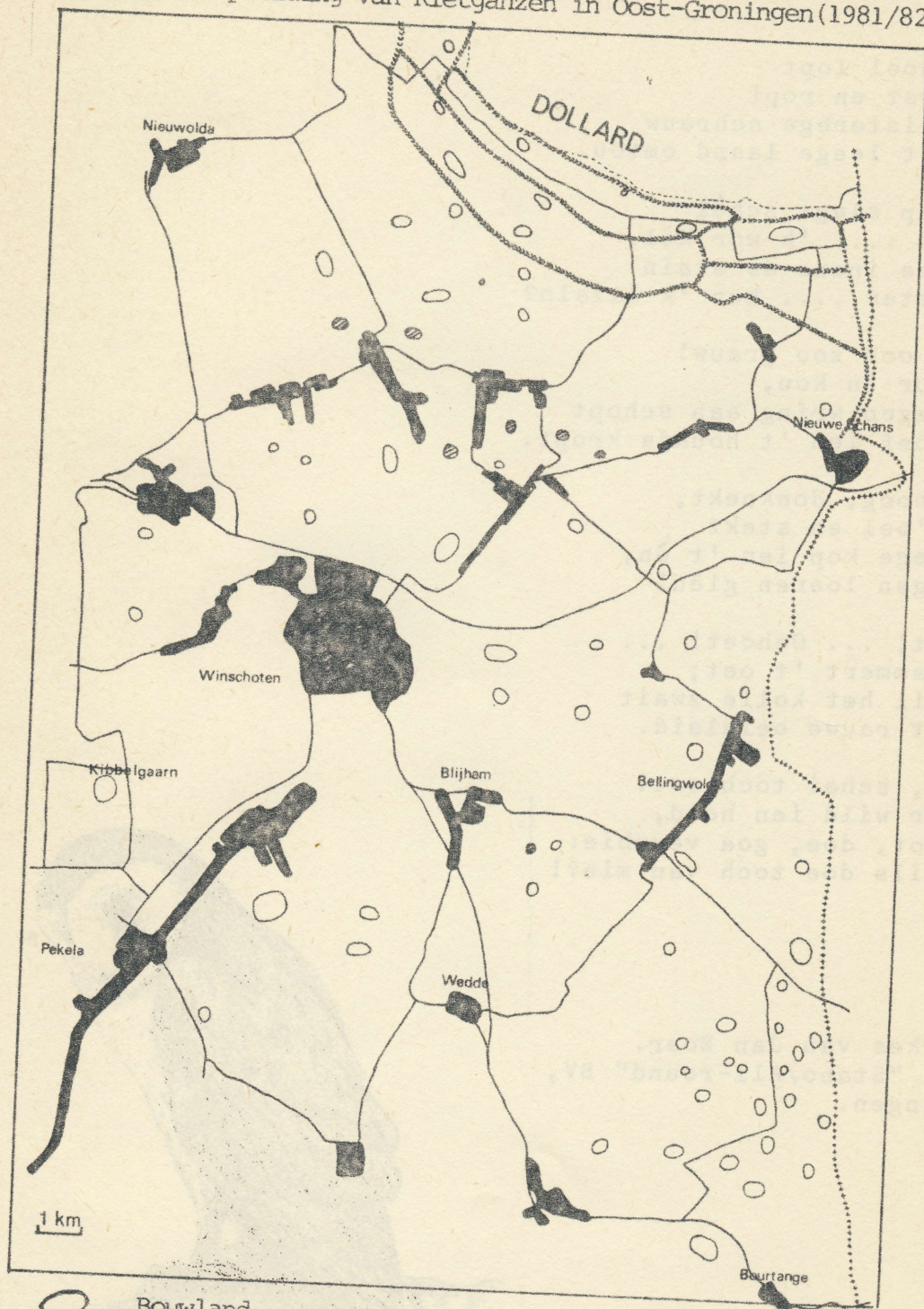

Fig. 1 Verspreiding van Rietganzen in Oost-Groningen (1981/82)

- Bouwland
- ▨ Weiland door ganzen gebruikt
- Voornaamste wegen
- Bebouwde kom
- ~~~~~ Polderdijken

RIETGANZEN IN OOST-GRONINGEN IN DE WINTER 1981/82.

Berend Voslamber.

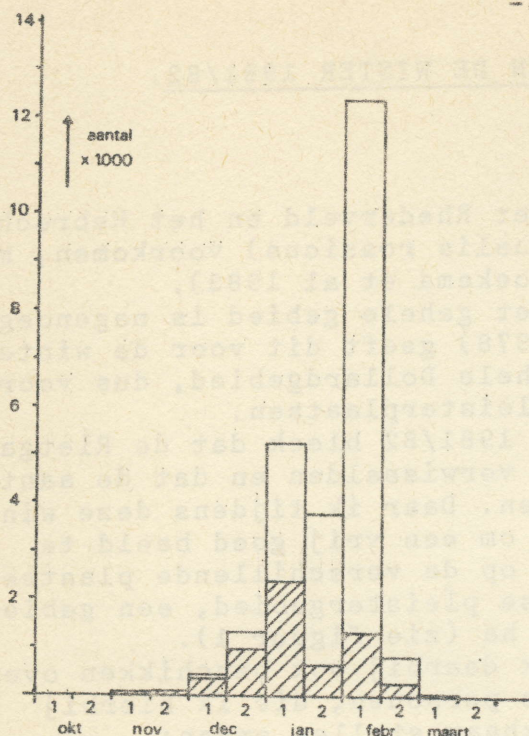
Dat er in de Dollardpolders, het Rhederveld en het Hebrecht jaarlijks Rietganzen (*Anser fabalis rossicus*) voorkomen, mag bekend verondersteld worden (Boekema et al 1983). Over een aantalsverloop voor het gehele gebied is nagenoeg niets bekend, alleen Gerdes (1978) geeft dit voor de winters 1971/72 en 1975/76 voor het gehele Dollardgebied, dus voor zowel de Duitse als de Nederlandse pleisterplaatsen. Tijdens tellingen in de winter 1981/82 bleek dat de Rietganzen regelmatig van foerageerplaats verwisselden en dat de aantallen per plaats sterk konden wisselen. Daar ik tijdens deze winter veel tijd had, was ik in staat om een vrij goed beeld te krijgen van het aantalsverloop op de verschillende plaatsen en van het gehele Oost-Groningse pleistergebied, een gebied met een oppervlakte van 35.000 ha (zie figuur 1). Naast eigen waarnemingen kon ik daarbij ook beschikken over de waarnemingen van de volgende personen, die ik hierbij hartelijk dank voor het beschikbaar stellen ervan: J. Bolt, C. Bouwer, J. Dieker en T.K. Veenman.

Resultaten.

In figuur 2 (zie volgende blz.) zijn de maximale aantallen in Oost-Groningen waargenomen Rietganzen per halve maand uitgezet. We zien dat de eerste exemplaren al in de eerste helft van november verschenen (vanaf 8 november). De aantallen namen daarna geleidelijk toe, om in de eerste helft van januari een voorlopige piek van 5.250 exemplaren te bereiken. In de tweede helft van deze maand werden ongeveer 1.500 vogels minder waargenomen, waarna in de eerste helft van februari een tweede maximum bereikt werd: 12.400 rietganzen! Na dit maximum daalden de aantallen zeer snel tot 825 in de tweede helft van februari. In maart werden alleen op de 6e nog 24 exemplaren waargenomen.

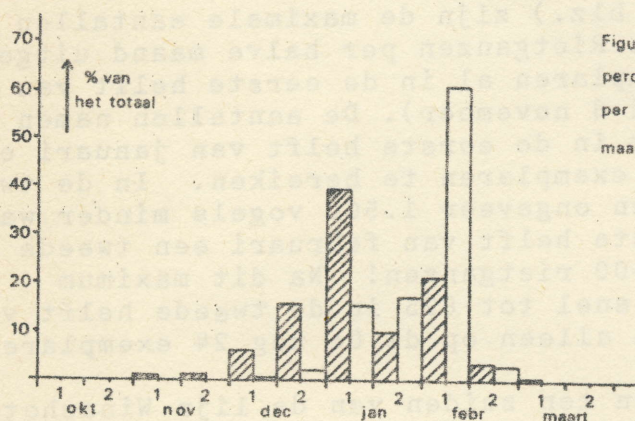
De aantallen ten noorden en ten zuiden van de lijn Winschoten-Blijham-Bellingwolde-Nieuweschans zijn in figuur 2 apart aangegeven (zie volgende blz.).

Deze lijn is ongeveer de scheiding tussen de kleigronden langs de Dollard en zand- en afgegraven veengronden ten zuiden ervan.

Figuur 2
aantallen rietganzen in
Oost-Groningen in de
winter 1981/82

 ten Noorden
 ten Zuiden
 van de lijn Winschoten - Bellingwolde -
 Nieuwe Schans

Figuur 3
percentage van het totaal
per gebied, dat per halve
maand werd waargenomen

In figuur 3 zijn voor beide gebieden de percentages van het totale aantal Rietganzen dat per gebied werd waargenomen, per halve maand uitgezet. We zien dat het noordelijke gebied vanaf begin november tot en met begin maart bezocht werd, met maxima in de eerste helft van januari en in de eerste helft van februari. Het zuidelijke gebied werd vanaf begin december tot en met eind februari bezocht met een uitgesproken maximum begin februari, 61% van het totaal werd in deze halve maand waargenomen.

In figuur 1 zijn alle waarnemingen van door Rietganzen tijdens deze winter bezochte gebieden aangegeven. Binnen een straal van 25 km vanaf de Dollard werden bijna alle geschikte gebieden op één of meerdere dagen bezocht. Het bleek dat ook gebieden tussen Pekela en Wedde en bij Kibbelgaarn bezocht werden. Begin februari werden hier in totaal 2.420 Rietganzen geteld. Uit fig. 1 kunnen we verder konkluderen dat de Oost-Groningse Rietganzen nauwelijks foerageren op weiland. Slechts op zeven plaatsen (= 9.5% n=74) was dit het geval. Opmerkelijk is, dat in febr. en maart alle waargenomen ganzen foerageerden in bouwland (op wintergraan). Aan de Duitse kant van de Dollard trof Gerdes (1978) in de winters 1975/76 en 1976/77 vanaf half februari 56% resp. 55% van de Rietganzen in weiland aan.

Tenslotte heb ik het aantalsverloop, op drie plaatsen bij Beerta, uitgezet in figuur 4. (Zie volgende blz.) We zien dat het ene gebied $\pm$ 20 dagen bezocht werd, terwijl in een ander hooguit tijdens 10 dagen ganzen aanwezig waren. Dit gegeven maakt nog eens duidelijk dat het binnen het totale gebied van 35.000 ha moeilijk is om -zeker met minder beschikbare tijd- alle voor ganzen geschikte terreinen te inventariseren. De ganzen kunnen vrijwel overal verschijnen en daarna ook weer snel verdwijnen.

Diskussie

In de winter 1981/82 werden de Rietganzen in Oost-Groningen voor het eerst in vrijwel alle geschikte gebieden regelmatig geteld. Vooral in de eerste helft van februari waren grote aantallen aanwezig. Het totaal van 12.400 Rietganzen (fig. 2) is het hoogste aantal, dat tot nu toe in Oost-Groningen is geteld (verg. Boekema et al. 1983, Gerdes et al. 1978). Dit maximum is bijvoorbeeld ongeveer twee keer zo hoog, als dat welk in Vogels van Groningen voor Dollard en Rhederveld is gegeven.

Tijdens de winter 1981/82 werden tijdens drie roefvogeltellingen in de gehele provincie Groningen o.a. ook de Rietganzen geteld. Deze tellingen geven een duidelijk beeld van de onderschatting die van de aantallen aanwezige Rietganzen wordt gemaakt.

Tijdens de telling werden van 5-13 dec. 1981 889, van 9-17 jan. 1982 3.955 en van 6-14 febr. 1982 6.424 Rietganzen geteld. Van deze aantallen werden resp. 283, 2.026 en 3.355 exemplaren in Oost-Groningen gezien, waar toen echter resp. 418, 5.250 en 12.404 Rietganzen aanwezig waren. Wanneer we nu aannemen dat de soort overal even sterk onderteld is, dan zijn er waarschijnlijk in december 1.300, in januari 10.300 en in februari 23.800 Rietganzen aanwezig geweest in de gehele provincie. Aannemende dat de ondertelling van Rietganzen elders in het land, die daar vooral op grasland verblijven, minder aanzienlijk is, is dit februari-aantal ongeveer 20% van het totaal aantal Rietganzen dat maximaal in geheel Nederland wordt geteld.

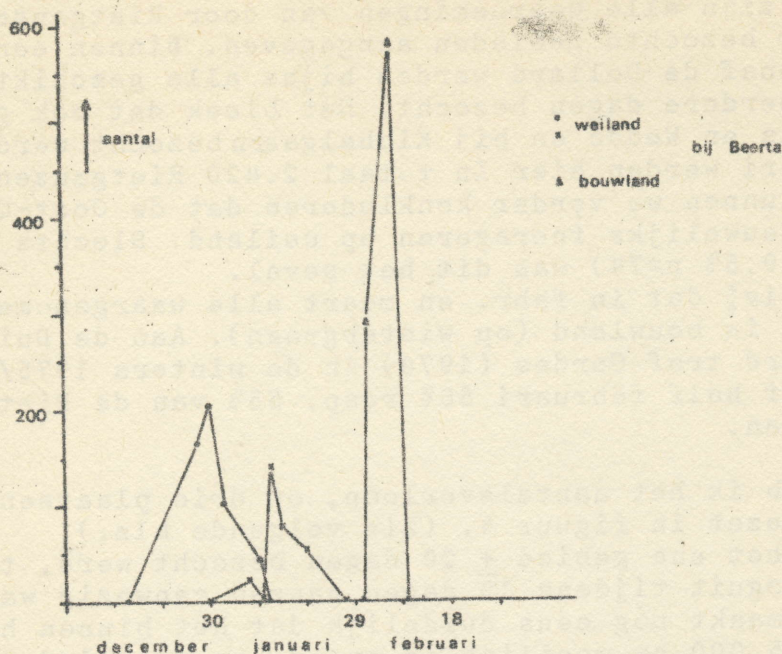

fig. 4 Aantalsverloop Rietganzen op drie verschillende percelen.

De gegevens van de winter 1981/82 zijn echter op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd, zodat een goed vergelijk van Oost-Groningen met de rest van Nederland nog niet mogelijk is.

Wel komt het aantalsverloop van deze winter ruwweg overeen met dat zoals het in andere winters in Groningen gevonden is (Boekema et al. 1983). Verschillen tussen winters treden op door temperatuursverschillen (Gerdes et al., 1978). In andere delen van Nederland wordt ongeveer een zelfde aantalsverloop gevonden. Ook hier zien we echter dat in bepaalde gebieden (b.v. IJsselmeerpolders, Zeeland) in januari en in andere gebieden (b.v. Grote Rivierengebied) in februari de maximale aantallen gezien worden (v.d. Bergh 80,81,83). Dit verschijnsel (zie fig. 3) is in Oost-Groningen op drie verschillende manieren te verklaren:

1. Als de grote aantallen Rietganzen eind december-begin januari aankomen, vriest het waardoor er in het zuidelijke deel van Oost-Groningen geen open water is om overdag in te baden en van te drinken. In het noorden blijft de Dollard steeds binnen bereik.
2. In het noorden liggen in december-januari nog veel resten van bieten op het land. In februari zijn die vrijwel allemaal opgegeten. In het zuiden worden nauwelijks bieten verbouwd.

3. Tenslotte schijnen in het zuidelijke deel nog tot diep in de winter de boeren het land te bewerken, terwijl dit dan in het noorden (kleigrond) vaak door de natheid niet meer mogelijk is. In februari-maart schijnt de situatie meestal andersom te zijn.

Het voorkomen van de ganzen wordt waarschijnlijk bepaald door een samenspel van al deze factoren.

De Rietgans foerageert in Oost-Groningen vrijwel uitsluitend op bouwland (eerst bieten- en aardappelresten, later op wintergraan). Dit is niet verwonderlijk wanneer we bedenken dat 95% van het voor ganzen geschikte terrein uit bouwland bestaat.

In november, december en januari werden 9.5% van de ganzen aangetroffen in weiland.

Dit is dus in vergelijking met het aandeel in oppervlak nog een vrij groot percentage.

In februari en maart zaten echter alle exemplaren op wintergraan.

In Duitsland zit dan 55% van de Rietgansen op weiland. Waarschijnlijk wordt wintergraan als een beter voedsel gezien dan gras. De hoeveelheid wintergraan in Duitsland is mij onbekend.

Literatuur:

- Bergh, L.M.J. v.d. 1980 Rietgans (*Anser fabalis*) in :
Ganzenwerkgroep. Resultaten van de ganzen-
tellingen in Nederland in het winterhalfjaar
1978-79 (5e bericht).
Watervogels 5 : 65-95.
1981 idem winterhalfjaar 1979-80 (6e bericht).
Watervogels 6 : 119-142.
1983 idem winterhalfjaar 1980-81.
Limosa 56 : 9-17.
- Boekema, E.J., P. Glas en J.B. Hulscher.
1983 Vogels van Groningen.
- Gerdes, K, D. Hess und H. Reepmeyer.
1978 Räumliche und zeitliche Verteilungs-
muster der Gänse *Anser fabalis*, *A. albifrons*
und *A. anser* im Bereich des Dollart (1971-
1977). Die Vogelwelt 99 : 81-116.